

KELET FELÉ KONFERENCIA

2025. MÁRCIUS 20 –21

PROGRAMFÜZET

KELET FELÉ KONFERENCIA

Tartalomjegyzék

Program	3
Absztraktok	7
2025. március 20.	7
Japán nyelvészet	7
Sinológia.....	9
Japán kultúra	13
Keleti irodalom.....	15
2025. március 21.	18
Buddhizmus.....	18
Politika és társadalomtudomány.....	19
Történelem	21
Török irodalom.....	26
Belső-Ázsia	29

KELET FELÉ KONFERENCIA

PROGRAM

2025. MÁRCIUS 20., CSÜTÖRTÖK

JAPÁN NYELVÉSZET

Helyszín: Klaniczay-terem

- 10:00–10:30 **TÓTH BALÁZS:** *Spontán beszédben megjelenő japán hezitációs jelenségek mint diskurzusjelölők*
- 10:30–11:00 **PECSENYA ÉVA:** *A dalszövegek érzelmi feldolgozása: japán anyanyelvi beszélők és magyar nyelvtanulók összehasonlítása*
- 11:00–11:30 **SLÁNICZ BALÁZS:** *A kultúraközvetítés tendenciái az elmúlt húsz év japán–magyar műfordításában*
- 11:30–12:00 **LÁSZLÓ SÁRA:** *Az onomatopoeiák fordítási stratégiáinak vizsgálata magyar gyermekirodalmi műveken keresztül*

SINOLÓGIA

Helyszín: Tanácsterem

- 10:00–10:30 **MA JIAYI:** *A mai standard kínai nyelv shang iránykiegészítő grammatikalizációs folyamata és konstrukciói*
- 10:30–11:00 **ZSIFKOVITS ZOLTÁN:** *Megregulázni a vizeket: Xi Jinping vízszabályozással kapcsolatos retorikájának szerepéről*
- 11:00–11:30 **BREIER ERIK TIBOR:** *A konfucianizmus és a technológia hatása a kínai fiatalok eladósodására*
- 11:30–12:00 **MÁTYÁS ANNA RÉKA:** *Ágner Lajos (1878–1949) élete és orientalisztikai munkássága*

PLENÁRIS ELŐADÁS

- 13:00–14:00 **MECSI BEATRIX:** *Kelet felől – koreai művészet Magyarországon a 20. század közepén*

KELET FELÉ KONFERENCIA

JAPÁN KULTÚRA

Helyszín: Klaniczay-terem

- 14:30–15:00 **KISS TÍMEA:** *A Yasukuni-szentély vallási alapgondolata és előképei*
- 15:00–15:30 **KELEMEN LUCA:** *A japán természetszemléletben megjelenő szakralitás vizsgálata ukiyo-e tájképeken és Matsuo Bashō tájleírásain keresztül*
- 15:30–16:00 **KOVÁCS GERGELY:** *A „semmibe vett” japán történelem: Az ANPO tüntetések*
- 16:00–16:30 **SZENTLÉLEKI BARNA:** *Unalmas-e a nyugati közönség számára a nó-színház, és ha igen, miért?*

KELETI IRODALOM

Helyszín: Tanácsterem

- 14:30–15:00 **NAGY BENEDEK:** *Szemelvények egy kortárs szúfi mester beszédeiből*
- 15:00–15:30 **KELLER ZSÓFIA:** *Esikarunte: Egy múltban rekedt nép túlélő mítoszai?*
- 15:30–16:00 **DOBÓ AJSA:** *Értéktétel-közvetítő eszközök a koreai népmesékben*

2025. MÁRCIUS 21., PÉNTEK

BUDDHIZMUS

Helyszín: Tanácsterem

- 9:00–9:30 **FINTOR BÉLA:** *Lukhang – a Dalai Lámák privát meditációs szentélye*
- 9:30–10:00 **VÉGSŐ GERGŐ:** *Buddhista tanítások integrációja a modern nyugati oktatásban*

POLITIKA ÉS TÁRSADALOMTUDOMÁNY

Helyszín: Klaniczay-terem

- 9:00–9:30 **URBÁN-SZALONTAI ALEXANDRA ESZTER:** *Nemek közötti egyenlőtlenségek a harmadik demokratikus átmenet országaiban – A háztartási munkamegosztás Koreában és Magyarországon 1990-ben és 1987-ben*
- 9:30–10:00 **BATONAI ALEXANDRA:** *India szuezi válság alatt betöltött mediátori szerepének nemzetközi megítélése*

KELET FELÉ KONFERENCIA

TÖRTÉNELEM

Helyszín: Tanácsterem

- 11:30–12:00 **MARÓT CSENGE ILONA:** *Esztergom leírása egy 17. századi oszmán katona tollából – Ömer Derya mesznevi-jének 274 párverse alapján*
- 12:00–12:30 **GEZER ŞEYMA:** *A nők szerepe a krími tatár nemzeti mozgalomban*
- 12:30–13:00 **BALÁZS BENDEGÚZ BOLDIZSÁR:** *Külföldi követek az Újasszír Birodalomban*

NEMZETKÖZI KAPCSOLATOK

Helyszín: Klaniczay-terem

- 11:30–12:00 **DROS BARNABÁS:** *Magyarország és az Európai Unió összehasonlítása a Kínai Népköztársasággal való kapcsolataik alakulását tekintve 2012 és 2023 között*
- 12:00–12:30 **FARKAS DIÁNA FRUZSINA:** *A Shuji jiang dangshi gushi (A főtitkár a párt történetéről mesél) című animációs sorozat szerepe Xi Jinping politikai kommunikációjában*
- 12:30–13:00 **LÉDIG DÁVID:** *Kora-újkori japán tudományok Jezsuita szemmel*
- 13:00–13:30 **PAVLICSEK PATRIK:** *Mérlegre tett hegemonia: Meddig tarthat ki az USA ereje a BRICS-szel szemben? – Az amerikai össznemzeti erő összehasonlítása a 21. század első évtizedeiben*

PLENÁRIS ELŐADÁS

- 14:00–15:00 **VÉR ÁDÁM:** *Assur-ah-iddina adê-táblái. Eskü az ókori Asszírriában*

TÖRÖK IRODALOM

Helyszín: Tanácsterem

- 15:30–16:00 **ROSTÁS SZANDRA:** *A „Kırān-ı Habeşî” című perzsa mű második kötetének oszmán török fordításáról*
- 16:00–16:30 **SAYGILI DAMLA:** *18th-Century Ottoman Social Life in a Poetry Collection: Professions*
- 16:30–17:00 **FEJES FERENC LÁSZLÓ:** *Metalepszis İhsan Oktay Anar Efrâsiyâb’ın Hikâyesi című regényében*

KELET FELÉ KONFERENCIA

BELSŐ-ÁZSIA

Helyszín: Klaniczay-terem

- 15:30–16:00 **SEBESTYÉN BLANKA:** *Hagyomány és modernitás: az esztétikum és a mongol nemzeti identitás találkozása a globalizáció korában*
- 16:00–16:30 **MEGYESI ZOLTÁN:** *Az orhoni feliratok történelmi kontextusa*
- 16:30–17:00 **ALKONYI ZALÁN:** *A közép-ázsiai nacionalizmusok fellángolása a Szovjetunió széthullásának idején*

KELET FELÉ KONFERENCIA

ABSZTRAKTOK

2025. MÁRCIUS 20., CSÜTÖRTÖK

JAPÁN NYELVÉSZET

TÓTH BALÁZS: *Spontán beszédben megjelenő japán hezitációs jelenségek mint diskurzusjelölők*

A japánok beszédében sokféle hezitációs jelenséget figyelhetünk meg akár kitöltött szünet formájában („ee”, „eeto”), akár lexikális elemek („ano”, „maa”, „nanka”, „yappari”, „sono” stb.) segítségével. Kutatásomban két, utcai interjúkból összevágott videót elemeztem az Asian Boss című Youtube-csatornáról, és az ezekben megjelenő, fiatal felnőtt női, illetve férfi beszélők által használt hezitációs jelenségeket csoportosítottam nemek szerint, valamint mondatbeli pozíció szerint. Nagy hangsúlyt fektettem arra, hogy a hezitációs jelenségek milyen funkcióban szerepelnek, lehetnek-e diskurzusjelölők.

Látható az eredményekből, hogy vannak különbségek a nemeknél a szóválasztásban, azonban ez a trend nem változott az ezredforduló óta: férfi beszélőknél ugyanúgy nagyobb arányban fordult elő a „maa” és a „yappari”, „yappa” szavak használata, míg a női beszélők gyakrabban alkalmazták a „nanka” szót.

A hezitációs jelenségek pozícióját elemezve azt találtam, hogy többféle szerepben is előfordulhatnak diskurzusjelölökként: mind a tagmondat elején egy nagyobb szintaktikai egység előkészítéséhez szolgáló kognitív diskurzusjelölökként, mind pedig a beszédfordulókban váltáskor és váltásreleváns helyen, amikor a beszélő magához veszi vagy magánál tartja a szót, és ezt hezitációs eszközökkel jelzi a másik beszélőnek. Továbbá néhány példán keresztül azt is bemutatom, hogy mi állhat a tagmondaton belül előforduló hezitációs jelenségek hátterében: például idegen szó vagy számadat, amelyet nehezebben hív elő a beszélő, és ezért késlelteti a beszédet hezitációval; esetleg nyelvbtlás, hibajavítás okozza a hezitációs eszköz megjelenését.

PECSENYA ÉVA: *A dalszövegek érzelmi feldolgozása: japán anyanyelvi beszélők és magyar nyelvtanulók összehasonlítása*

Napjainkra egyre inkább elismert tény, hogy a dalszövegek nem csupán művészeti alkotások, hanem mély kulturális és nyelvi jelentéssel is bírnak, így kutatásuk nyelvészeti szempontból is egyre elterjedtebb. A japán nyelvű dalszövegek diskurzuselemzése és a hallgatókra tett érzelmi

KELET FELÉ KONFERENCIA

hatásának vizsgálata azonban még kevésbé elterjedt kutatási terület a nyelvészetben, ezért a dolgozat célja e hiány pótlása. A kutatás során a lexikai kohéziós elemek elemzése mellett figyelembe veszi a japán anyanyelvi és a japánul tanuló magyar zenehallgatók dalszöveg-értelmezését és érzelmi reakcióit. A cél a kohéziós elemek hatásának megértése a japán dalszövegek kapcsán, a dalszöveg-értelmezés kulturális különbségeinek és hasonlóságainak feltárása, valamint annak megfigyelése, hogy a hallgatók milyen perspektívából értelmezik a dalszövegben megjelenített cselekményt és érzelmeket. A módszer diskurzuselemzés és kérdőíves adatgyűjtés, amely lehetővé teszi a hallgatók érzelmi reakcióinak vizsgálatát. Az eredmények három fő megállapítást tartalmaznak: először is, a skálán választott érzelmi reakciók esetében a kulturális különbségek helyett az egyéni eltérések domináltak; másodsor, a szabad kifejtős kérdéseknél az anyanyelvi beszélők a főszereplő érzelmeire fókuszáltak, míg a nyelvtanulók a szereplők közötti kapcsolatot helyezték előtérbe; harmadszor, a lexikai kohéziós elemek valóban irányították a hallgatók figyelmét és érzelmi reakcióit. A kutatás hozzájárul a japán dalszövegek nyelvi és kulturális aspektusainak jobb megértéséhez, és új irányokat népszerűsíthet a dalszövegkutatás területén.

SLÁNICZ BALÁZS: *A kultúraközvetítés tendenciái az elmúlt húsz év japán–magyar műfordításában*

Előadásomban a honosítás és idegenítés (Venuti 1995) stratégiáinak a japán–magyar műfordításban megfigyelhető tendenciáinak változását vizsgálom. Megfigyelésalapú empirikus kutatást végzek fordítási korpuszon (Balaskó 2020: 63.), amely három különböző évben (2007, 2013, 2020), három különböző fordító (Erdős György, Nagy Anita, Mayer Ingrid) által fordított, ám azonos szerző (Murakami Haruki) által írt és azonos kiadó (Geopen) jóvoltából megjelent japán–magyar fordításból áll. Célom a japán–magyar műfordítási normák kapcsán az elmúlt közel két évtizedben megfigyelhető változások feltárása, ugyanis a tendencia változásának vizsgálatával jobban átláthatjuk és megérthetjük a honosítás és idegenítés jelenlegi tendenciáit. Kutatási előfeltételezésem – miszerint a vizsgált időszak során a honosításhoz képest az idegenítés aránya nőtt – beigazolódott; a kvantitatív kutatás során a különféle átváltási műveleteket a honosítás és idegenítés skáláján helyeztem el, majd viszonyszámszámítással elemeztem (vö. Mujzer-Varga 2009). A képet tovább árnyalja az egyes kulturálisan kötött kifejezések (Heltai 2013) típusainál megfigyelhető különbség a két kultúraközvetítésben szerepet játszó stratégia alkalmazását tekintve. A fordítás kulturális aspektusainak vizsgálata kapcsán a terminusokat és definíciókat illetően némi fragmentáció figyelhető meg, vagyis az

KELET FELÉ KONFERENCIA

efféle kutatásnak nincsen egységes keretrendszere, és valójában a nyelvek, illetve a nyelvpárok különbözősége miatt nem is lehetne kialakítani ilyet. Mégis az egyes nyelvpárok kapcsán levont következtetések gyakorlati haszna miatt úgy gondolom, hogy hallatlanul fontos e kutatási irány. Mindemellett nem elhanyagolható az a tény sem, hogy japán–magyar viszonylatban e témát illetően még nem készült átfogó kutatás. Célom tehát e hiánynak a pótlása, annál is inkább, mivel a japán–magyar nyelvpár napjaink műfordításait tekintve egyre számottevőbb – csak 2024-ben 14 japán fordításkötet jelent meg.

LÁSZLÓ SÁRA: *Az onomatopoeiák fordítási stratégiáinak vizsgálata magyar gyermekirodalmi műveken keresztül*

A japán nyelvben a tudomány jelenlegi állása szerint több ezer hangutánzó-és hang(ulat)festő szó, azaz onomatopoeia található meg, és számos szakirodalom foglalkozik elmélyülten ezeknek alkalmazásával, fordítási lehetőségeivel. Szerepük a gyermekirodalomban meghatározó, hiszen kifejezőerejükkel színesítik, megelevenítik a történetet a gyermekek számára. Kutatásomban többek között hangulatteremtő erejükkel is foglalkozom, azonban elsősorban az onomatopoeiák fordítási stratégiáira helyezem a hangsúlyt. Ezáltal a dolgozat fő célja az, hogy egy tendenciát mutasson a különböző átváltási műveletek arányáról, és ezeknek alkalmazási lehetőségeit áttekintse. A főbb tartalmi elemek közé tartozik az onomatopoeiák csoportosítása, szerkezetí típusaik, szófaji meghatározásuk, valamint hangszimbolikájuknak vizsgálata. A dolgozat különlegességét az adja, hogy kevés szó esik a magyar gyermekirodalom japánra fordításáról, ezáltal kitérek a magyar mesekönyvek fogadtatására Japánban, valamint ezzel kapcsolatosan a fordító munkásságára. Vizsgálatom során elsősorban a Klaudy Kinga-féle (1991) átváltási műveleteket fogom alapul venni, amelyet a Vinay és Darbelnet (1958) által leírt taxonómiával egészítek ki. A kutatás módszere korpuszalapú, kontrasztív jellegű, melyben az eredményeimet grafikonon, százalékos arányban ismertetem. A korpusz alapjához három mesekönyv szolgál, név szerint Bálint Ágnes *Mazsola és Labdarózsa* című művei, valamint A nagyhatalmú sündisznócska Móra Ferenc tollából.

SINOLÓGIA

MA JIAYI: *A mai standard kínai nyelv shang iránykiegészítő grammatikalizációs folyamata és konstrukciói*

KELET FELÉ KONFERENCIA

A nyelv és kultúra szorosan összefonódik: a nyelv szerkezete nemcsak kommunikációs eszközként szolgál, hanem a gondolkodásmód, a társadalmi normák és a kulturális értékek tükrözője is. A nyelvben a térbeli irány, mint a fel, beágyazódik a társadalom és kultúra szemléletébe, miközben metaforikusan is kifejezi a fejlődést, előrehaladást és státuszemelkedést (Szili 2009: 177-178). A shang iránykiegészítő a mai mandarin kínai nyelvben ezen jelenségek szimbolikus nyelvi megtestesítője.

A mai standard kínai nyelv shang ('fel') iránykiegészítője irányult mozgást jelölő igéből származik, amely nemcsak a nyelvtörténeti fejlődés érdekes példája, hanem a kínai kultúra térbeli és társadalmi gondolkodásának lenyomatát is magában hordozza. A grammatikalizáció folyamata során, az ókínai szövegekben a shang eredetileg felfelé irányuló mozgást vagy magasabb pozíciót jelölt, tükrözve a kínai társadalomban mélyen gyökerező hierarchikus szemléletet (Xiao 2009: 52, Hou 2017: 58). Az évszázadok során önálló igéből egyre inkább összetett ige szerkezetek részévé vált, mint például: 跳上 (tiào shàng – 'felugrik'), ahol a mozgás irányultságát fejezi ki. Az irányjelölésen kívül, a grammatikalizáció során az eredményjelölő szerepe is kialakult, pl.: 关上 guān shàng – 'becsuk'. Idővel az állapotjelölés funkciója is megjelent, amely egy cselekvés kezdetére vagy folytatására utalhat: „哭上” (kū shàng – 'sírnival kezd') (Kang 2011).

Idővel a shang jelentéseinek rendszere az idő és tér metaforáinak gazdag hálózatává vált, amelyben a mozgás és irány szimbolikus jelentései – például az előrehaladás, fejlődés vagy társadalmi státusz emelkedése – a kultúrára és gondolkodásra is utalnak. A mai standard kínai nyelvben megfigyelhető ige + shang konstrukciók elemzése rávilágít arra, hogy ezek a szerkezetek miként tükrözik a kínai nyelv és kultúra összefüggéseit.

ZSIFKOVITS ZOLTÁN: *Megregulázni a vizeket: Xi Jinping vízszabályozással kapcsolatos retorikájának szerepéről*

Az emberiség viszonya a vízzel végigkíséri a történetét. Történelmünk kezdetét a nagy folyók mentén létrejövő civilizációk jelentették. Ezek közül Kína az egyetlen, ami töretlenül a mai napig fennmaradt. Már a legkorábbi fennmaradt írásos emlékekben is (Például a Shujingben 書經) nagy hangsúly helyeződik a kínaiak vízzel kialakult ellentmondásos és meghatározó viszonyára.

A kínai termelési módszerek és társadalmi struktúra a magasfokú stagnálás Song-kori beálltával és a hivatalnoki vizsgarendszer révén kanonizált szövegek által elmondható, hogy mind a kínai gazdaság, mind pedig az elitkultúra vízparadigmája konzisztens volt.

KELET FELÉ KONFERENCIA

A 20. század azonban döntő fordulatot hozott nemcsak Kína gazdasági fejlődésében, de politikai kultúrájának stílusában és színezetében is. Minthogy a vízkincsek egyre fokozódó kihasználása miatt a vízkérdés a 21. század egyik meghatározó problémája lesz, így érdemes megvizsgálni hogy a jelenlegi kínai vezetés első embere, Xi Jinping hogyan érvel és gondolkodik országa vízkincseiről.

Ehhez nyújt segítséget a 2024-ben a KKP Központi bizottsága által a káderek számára megjelentetett Válogatás Xi Jinping vízgazdálkodással kapcsolatos értekezéseiből (Xi Jinping Zhishui Lunshu Zhaibian 习近平治水论述摘编) című kötet, amely kifejezetten Xi Jinping vízgazdálkodással kapcsolatos gondolataiból ad válogatást.

Xi Jinping érvelése historizáló és grandiózus, egyszerre támaszkodik történelmi példákra az írásaiban és emlegeti fel a Párt vezetése alatt elért eredményeket, azonban a vízre főként, mint a társadalmi működést lehetővé tevő nyersanyagra gondol, természeti kincsként is inkább annak esztétikai értékét emeli ki. Szemben a nyugati vízpolitikai (és tágabban környezetvédelmi) érveléssel, amik az egyén szerepét hangsúlyozzák, Xi érvelésében a fő szerepet a nagy állami infrastruktúra projektek kapják.

Xi Jinping érvelése tehát beleillik a hagyományos kelet-ázsiai politikai felfogásba, amiben a víz és az azzal kapcsolatos dolgok közügyként funkcionálnak.

BREIER ERIK TIBOR: *A konfucianizmus és a technológia hatása a kínai fiatalok eladósodására*

A fogyasztási szokások és az eladósodás vizsgálata a kínai fiatalok körében egyre fontosabb témává kezd válni. A gyorsan fejlődő digitális gazdaság és a mélyen gyökerező kulturális normák kiemelt hatással vannak a fiatalokra. Számos kutatás foglalkozott már a kollektivisták társadalmakban, különösen a konfuciánus értékeket követő közösségekben, az „arc” (mianzi, 面子) szerepével a fogyasztói magatartásra. A vonatkozó elméletek szerint a bizonyos státuszszimbólumok birtoklása más hatással bír mint a nyugati társadalmakban, sokkal fontosabb a csoporthoz való tartozás hangsúlyozása és beilleszkedés a hierarchikus rendszerbe.

A kutatás célja annak vizsgálata, hogy a kulturális tényezők és a technológiai fejlődés miként alakítják a fiatal generáció pénzügyi döntéseit és a magas fokú eladósodási hajlandóságát Kínában. A vizsgálat során összehasonlítást végzek kollektivisták és individualista országok fiatal lakosságának pénzköltési szokásaival. Továbbá a releváns szakirodalmat, gazdasági jelentéseket és a kínai fogyasztói pénzügyi piacra vonatkozó statisztikai adatokat elemezem. A téma szempontjából fontos a kormányzati reakciók és szabályozói magatartás, ami befolyásolhatja a későbbi vásárlási szokásokat.

KELET FELÉ KONFERENCIA

A kutatás várható eredményei arra mutatnak, hogy a kínai fiatalok vásárlási és hitelfelvételi szokásaira egyaránt hatással vannak a kulturális és technológiai tényezők. A feltételezések szerint a társadalmi státusz és az „arc” fenntartása továbbra is meghatározó motivációs tényező marad a fogyasztási döntésekben, miközben a digitális fizetési rendszerek és online hitelkonstrukciók elterjedése megkönnyíti az impulzusvásárlást, és fokozza az eladósodási hajlandóságot. A gazdasági bizonytalanság miatt sok fiatal az azonnali fogyasztást részesíti előnyben a hosszú távú pénzügyi tervezés helyett. Az eredmények hozzájárulhatnak a kínai társadalom és annak pénzügyi felfogásának a megértéséhez.

MÁTYÁS ANNA RÉKA: *Ágner Lajos (1878–1949) élete és orientalisztikai munkássága*

Ágner Lajos (1878–1949) élete és munkássága a magyar orientalisztika történetének egy izgalmas, de kevésbé feltárt fejezete. Az előadás részletesen bemutatja Ágner életútját, tudományos tevékenységének állomásait, különös tekintettel orientalisztikai munkásságára. A Nógrád vármegyei Szécsényből származó Ágner már fiatal korában is érdeklődést mutatott a keleti kultúrák iránt, amelyet később a japán és kínai nyelv tanulmányozásával mélyített el. A szintén szécsényi származású Velics Antal (1855–1915) orvostól kezdte el tanulni a két keleti nyelvet, majd 1902-től két félévet töltött a Berlieni Egyetemen, ahol intézményesített keretek között folytathatta orientalisztikai tanulmányait.

Ágner a pedagógusi pályája mellett időről-időre jelentkezett orientalisztikai tárgyú munkákkal is. Mindemellett több mint húsz éven át fordított kínai és japán műveket magyar nyelvre, hozzájárulva ezzel a távol-keleti kultúrák hazai megismertetéséhez. Az előadásban kitérek Ágner legfontosabb munkáira, mint például a „Száz kínai vers” című antológiája és a „Tao Te King” fordítása, valamint bemutatom társadalmi és politikai szerepvállalásait is, amelyek az 1918–19-es magyarországi politikai átalakulások idején különösen jelentősek voltak.

A kutatásom Ágner hagyatékában maradt kéziratait és kiadatlan munkáit is elemzi, feltárva az orientalisztikai érdeklődés mögötti személyes indíttatásokat és tudományos törekvéseket egyaránt. Az életút és a tudományos életmű bemutatása hozzájárul Ágner Lajos szerepének meghatározásához a magyar Kelet-kutatás történetében, miközben egyúttal rávilágít a korszak orientalisztikai diskurzusának fejlődésére és hatásaira. Így a kutatás nemcsak Ágner életének első rekonstrukciójára vállalkozik, hanem a Magyarország és Kelet-Ázsia közötti kapcsolatok történetéhez is új kiegészítésekkel járul hozzá.

KELET FELÉ KONFERENCIA

JAPÁN KULTÚRA

KISS TÍMEA: *A Yasukuni-szentély vallási alapgondolata és előképei*

A Yasukuni-szentély hosszú, politikai és társadalmi szempontból is ellentmondásokkal teli múlttra tekint vissza, ennek jó indikátora, hogy a Yasukuni-problémáról nem csak számos szakirodalmi mű, hanem gyakran a világsajtó is beszámol. Amiről azonban jóval kevesebb szó esik, az az alapgondolat, amely valójában a Yasukuni-szentély megépítéséhez vezetett. Egy elképzelés, amely korántsem volt újkeletű a Meidzsi-kori Japánban. Hiszen a népi vallásosságban gyökerező alapgondolat, a rossz halál ideája, amely a szentély létrehozását is ösztönözte, az ókorig nyúlik vissza. A Heian-kor egyik legismertebb ilyen története a nagyhatalmú Fujiwara-klán ellenlábasa, Sugawara no Michizane菅原道真névéhez fűződik. 863-ban az ő bosszúszomjas szellemének megbékítésére végeztek először úgynevezett *goryō-e* 御霊会 szertartást. A japánok hite szerint ugyanis az idő előtti, természetellenes halál után a lélek összezavarodik, és hajlamossá válik arra, hogy az élőkben kárt tegyen. Belőle lesz az úgynevezett *onryō* 怨霊 vagy *goryō*, azaz bosszúálló szellem. Ahhoz, hogy elkerüljék a lélek *onryō*vá/*goryō*vá válását, a szellem megnyugtatóra szertartásokat végeztek, valamint számukra emlékhelyeket emeltek.

Később erre a hiedelemre újabb rétegek rakódtak, a rossz halál gondolata összefonódott a sintó, buddhista, konfuciánus és taoista hagyományból átemelt elemekkel. Létrejött egy elképzelés, amely szerint a háborúban elesett katonák szellemének megnyugtató/„istenítése” eredményeként a szellemek hatalmukat arra fogják felhasználni, hogy békét teremtsenek az országban.

Előadásomban az alábbi kérdésekre keresem a választ: Milyen változásokon ment át a vallási alapgondolat, amely a Yasukuni-szentélyben is megjelent? Melyek azok a legjelentősebb szertartások, amelyek a rossz halál ideájához köthetők, és ezek milyen szerepet töltek be a mindenkori hatalom legitimációjában? Voltak-e, és ha igen, milyen intézményi előképei lehettek a Yasukuni-szentélynek?

KELEMEN LUCA: *A japán természet szemléletben megjelenő szakralitás vizsgálata ukiyo-e tájképeken és Matsuo Bashō tájleírásain keresztül*

Az előadás a japán nép természetközelségét, a természetben megjelenő szakralitással való kapcsolatát, illetve annak megnyilvánulásait vizsgálja Matsuo Bashō 松尾芭蕉 (1644–1694) hat útinaplójából és haikuiból kiindulva, és veti össze azokat a japán grafika két kiemelkedő

KELET FELÉ KONFERENCIA

alkotója, Katsushika Hokusai 葛飾北斎 (1760–1849) és Utagawa Hiroshige 歌川広重 (1797–1858) *ukiyo-e* tájképeivel. Jóllehet Bashō és Hiroshige a zen, Hokusai pedig a Nichiren-buddhizmus tanait követte (ezért művészetük kapcsán sem a sintó hagyományhoz való kapcsolódást szokták kiemelni), munkásságukban a természet tisztelete kiemelkedő szerepet tölt be. Ebből a tényből kiindulva kerülnek összehasonlításra e három edo-kori alkotó művei. Az előadás célja, hogy egy újfajta, interdiszciplináris szemléletmódot alkalmazva közelítsen a témához. Ennek eredményeképpen az előadás során többek között megállapítást nyer az is, hogy Bashō, Hokusai és Hiroshige művei párhuzamba állíthatók.

A tájképekkel kapcsolatos kutatáshoz a budapesti Hopp Ferenc Ázsiai Művészeti Múzeum, és a legnagyobb japán metszetgyűjteménnyel rendelkező nyugati múzeumok, többek között a new yorki Metropolitan Museum of Art és a bostoni Museum of Fine Arts *ukiyo-e* anyaga került felhasználásra, valamint a legnagyobb online *ukiyo-e* adatbázis, és Hiroshige munkáinak legkimerítőbb online gyűjteménye. Bashō műveit illetően a haikuk és a hat útinapló angol és magyar fordításai képezték a vizsgálat elsődleges tárgyát.

KOVÁCS GERGELY: *A „semmibe vett” japán történelem: Az ANPO tüntetések*

A japán társadalmat általában homogén, rendszerető és hatalom tisztelő társadalomként szokták jellemezni, viszont azt gyakran elfelejtik, hogy történelme során Japánban számtalanszor megjelent az ellenállás, mint a nép gondolkodását alapvetően formáló idea. Gondolhatunk akár a számtalan puccsra az ókori Japánból, vagy éppen a középkori és premodern Japánban megjelenő *ikki* jelenségre. Viszont a legjobb példa erre, a második világháború után megjelenő baloldali, rendszerellenes mozgalmak sorozata, melyeknek tetőpontjaként tekinthetünk az 1960-ban lezajlott ANPO tüntetés sorozatra. Annak ellenére, hogy Japán történetének legnagyobb tüntetéséről van szó, az angol szakirodalom mennyiségét csekélyesnek nevezném, magyar szakirodalmat pedig szinte nem is lehet találni ebben a témában. Kutatásom alatt nagyrészt csak angol nyelvű forrásokkal dolgoztam. Emellett egy japán nyelvű forrást is felhasználtam, viszont magyar nyelven elérhető szakirodalmat nem találtam. Éppen ezért szeretném az előadásomat arra használni, hogy megismertessem a közönséggel ezt a jelentős eseménysorozatot, mely rendkívüli hatással volt a posztmodern japán társadalomra és gondolkodásmódra. Előadásom során átfogó képet szeretnék nyújtani a tüntetések és az azokat kiinduló szervezetek történetéről, valamint azokról a mélyreható társadalmi és kulturális változásokról, amelyek a demonstrációk hatására végbementek Japánban. Emellett egy, a mozgalmak számára fontosnak tekinthető személyt, Kanba Michikót, és az ő jelentőségét szeretném kiemelni, valamint az ő szerepéről alkotott elméletemet is bemutatni.

KELET FELÉ KONFERENCIA

SZENTLÉLEKI BARNA: *Unalmas-e a nyugati közönség számára a nó-színház, és ha igen, miért?*

A nó-színház évszázadokon keresztül egyike volt a japánok legfőbb szórakoztatási formáinak, nem véletlenül. Ma is kedvelt mind a japánok, mind a Japánba látogató nyugati turisták között, bár az utóbbi sokszor kissé összezavarodva távozik a színházból.

Előadásom hipotézise a következő: a nyugati közönség nem tudja értelmezni a nó-színház formanyelvét, így az az unalom hatását kelti benne. Természetesen az unalmat itt a lehető legobjektívabb értelmében kell kezelni, a definiáláshoz Szerdahelyi Zoltán *Esztétikai kislexikonját* használom fel, mely unalomként az érdeklődés hiányát határozza meg. A célom az, hogy *esztétikai szempontok* alapján, szakirodalom segítségével összehasonlítsam azon bevett szokásokat, melyek egyfajta nézői elvárássá alakultak a nó-színház célközönsége, illetve napjaink legelterjedtebb nyugati színházi formája, a *naturalista-realista* színház célközönsége között. Négy esztétikai szempontot határoztam meg – díszlet, szöveg, zene, mozgás –, emellett foglalkozom az előadások menetével, felépítésével is.

Az összehasonlítás alapján fény derül azon fontos színpadtechnikai, illetve továbbmenve azon fontos *kulturális* különbségekre, melyek magyarázatot adnak a különféle befogadóban keltett hatásra; ilyen például a *racionalitás az érzelmiséggel szemben*.

Az összehasonlítás az unalom lehetséges kiváltó okai közül négyet határoz meg. Első az eltérő megjelenítés; a nyugati néző felett, aki a naturalista-realista színház eszközeihez szokott, elsiklanak a nó formanyelvi elemei, így nem is tudják felkelteni az érdeklődését. A második ok a hanghatások, elsősorban a zene; szokatlan ritmus, torokhangú recitálás, melyet a nyugati fül ugyancsak nem tud kellő módon értelmezni. A harmadik és negyedik ok szorosan összefügg: a világszemléletbeli különbségek, melyek eredendően más célt tűznek ki a két színházi formának; illetve a kulturális háttér, melyből a történetek fakadnak, mely különbözősége miatt ugyancsak nehezíti a megértést, így az érdeklődés kialakulását.

KELETI IRODALOM

NAGY BENEDEK: *Szemelvények egy kortárs szúfi mester beszédeiből*

Előadásom a naqšbandī szúfi rend (tarīqa) mesterének, Šayḥ Muḥammad ‘Ādil ar-Rabbānīnak (1957–) szóbeli tanításain keresztül nyújt betekintést a szúfizmus kortárs realizációjába. Az iszlám misztikájaként jellemezhető szúfizmus élő hagyomány, melynek gerincét a szúfi mesterek Muḥammad prófétáig visszavezetett szakadatlan mester-tanítvány láncolata képezi, amely a vallás erkölcsi és misztikus tanításainak örökítését szolgálja. A 12. századtól kezdődően a mesterek és tanítványaik szúfi rendekbe szerveződtek, melyek mindegyike sajátos

KELET FELÉ KONFERENCIA

módszertant fejlesztett ki tanításai átadására. A közép-ázsiai eredetű naqšbandī rendet egyfajta józanság, az iszlám vallási törvényeinek, avagy a šarī‘a szigorú betartása, valamint a mester és tanítvány közötti lelki kapcsolatra helyezett különleges hangsúly jellemzi. Az előadásban tárgyalt mester édesapja és egyben elődje, Šayḥ Muḥammad Nāẓim ‘Ādil al-Ḥaqqānī (1922–2014) a 20. század egyik legkövetettebb szúfi mestere volt, aki a Közel-Keleten kívül is nagy népszerűségnek örvendett, és számos amerikai és európai tanítványa is akadt. A halálát követően a tömegkommunikációs eszközök használatával ténylegesen transznacionálissá vált rend vezetése fiára szállt, akinek napi rendszerességgel tartott beszédeit elemzem előadásomban. A lelki vezetést szolgáló beszédek műfaji sajátosságainak, illetve a renden belüli központi szerepüknek ismertetésén túl a beszédekben visszatérő témákra is összpontosítok, így szót ejtek a szúfizmus és a šarī‘a kapcsolatáról, a hit (īmān) és a vallás (islām) közti különbségtételről, valamint a szúfi rendek szerepéről is.

KELLER ZSÓFIA: *Esikarunte: Egy múltban rekedt nép túlélő mítoszai?*

Az előadás témája Mori Kazumi 森和美 *Esikarunte エシカルンテ* című, kétkötetes mangasorozatának (2015) elemzése, amelynek története egyfajta modern tündérmese az *ainu* kulturális örökség felfedezéséről és megéléséről.

A sorozat megalkotásához Mori a sokáig kizárólag csak szájhagyomány útján megőrzött *ainu* irodalom történeteiből merített ihletet, így ezeknek a történeteknek a jellegzetes elemei – a Linda Hutcheon által leírt adaptációs folyamat (2013) végeredményeként – új életre kelnek az elemzett mangasorozat lapjain. Ilyen jellegzetesség például a szelek szárnyán repülő főhős alakja is, aki Nakagawa Hiroshi 中川裕 szerint a *yukar ユカウ*, azaz az *ainu* epikus költemények jellemző alakja (2020).

Az előadás módszertani háttérét a Luc Pauwels-féle vizuális szociológia integrált fogalmi kerete (2011) adja. Emellett abból az alapvetésből indul ki, hogy azok a történelmi témájú japán képregények, amelyek szembehelyezkednek a múlttal kapcsolatos közvélekedéssel, Pierre Nora-féle emlékezhelyekként (2009) működnek. Mori tündérmeséje első olvasásra nem sorolható az emlékezhelyek közé: az *ainu* karakterek feltűnő hiánya ugyanis inkább megerősíti, mintsem megcáfolja a *horobiyuku minzoku 滅びゆく民族*, azaz a kihalt nép sztereotípiáját, amely már a Meiji-kor óta negatívan befolyásolja az őslakos kisebbség megítélését Japánban (Richard Siddle, 2011). Egy ezzel ellentétes értelmezési lehetőség azonban, hogy a két főszereplő kislány karakterén keresztül Mori teret enged az *ainu* kulturális revitalizáció lehetőségének, és ezzel szembe fordul a japán közvélekedéssel.

KELET FELÉ KONFERENCIA

Az előadás konkrét célja megvizsgálni, hogy az *Esikarunte* mangasorozat milyen módon válik emlékezethellyé, illetve hogy mindeközben miként veszi át az *ainu* irodalom világának jellegzetes elemeit: megragad-e a hűséges adaptációnál, vagy inkább Cristina Bacchilega-féle aktivista adaptációként (2014) működik, melynek célja, hogy elgondolkoztassa az olvasókat az *ainu*-k jelenlegi helyzetéről Japánban.

DOBÓ AJSA: *Értékítélet-közvetítő eszközök a koreai népmesékben*

A népmesék kiváló forrásokként szolgálhatnak a köznép világszemléletének és értékrendjének vizsgálatára. Bár kiterjedt a népmesékben tükröződő világszemlélet elemzését középpontba állító szakirodalom, kevesebb figyelem irányul arra, hogy ezek a történetek milyen eszközökkel közvetítik a szereplők és az egyes magatartási formák morális megítélését.

Jelen előadásban a Connaisances kiadó gondozásában megjelent Hagyományos koreai népmesék remekműgyűjtemény (Han'gukchöllaedonghwagölchaksön [한국전래동화걸작선]) című koreai népmesegyűjtemény kötetében megjelenő 68 népmese elemzésén keresztül mutatom be az értékrend közvetítésére szolgáló eszközöket és az alkalmazhatóságuk korlátait. A történetek szövegében megjelenő narratív eszközök vizsgálata mellett az értékítélet-közvetítő eszközök teljeskörű feltárása érdekében az elemzés részét képezi a jutalmak és büntetések rendszere, valamint a mesezárás szerepe is.

Az elemzés eredményeként ismertetem a narratív értékítélet-közvetítő eszközök általam felállított kategorizációs rendszerét. Kitérek a külső megjelenés szerepének kérdéskörére, mely esetben amellettt érvelek, hogy a koreai népmesékben a szereplő külső megjelenésének leírása nem tölt be értékítélet-közvetítő funkciót.

Tárgyalom az egyes szempontrendszer korlátait, és az elemzett narratívák tükrében kiemelem a különleges eseteket, mint például amikor egy alapvetően értékítélet-közvetítő funkciót ellátó eszköz más célt szolgál.

Mindemellett a szereplők személyiségváltozásával kapcsolatosan bemutatom az értékítélet dinamikusságát vagy statikusságát befolyásoló tényezőket, valamint az önreflexió jelenségének szerepét.

KELET FELÉ KONFERENCIA

2025. MÁRCIUS 21., PÉNTEK

BUDDHIZMUS

FINTOR BÉLA: *Lukhang – a Dalai Lámák privát meditációs szentélye*

Lhászában, a Potala palota mögötti tó egyik szigetén található Lukhang, vagyis a Kígyószellemek temploma. A palota építéséhez rengeteg földet kellett kitermelni a Vörös hegy (Marpori, t. dmar po ri) lábánál. A történet szerint, a munkálatok nagyon felbőszítették az ott élő nágákat (t. klu), akik a tibeti hitvilág alapján, nem csak a vizekben élnek, de a föld alatti világot is ők uralják. Királynőjük felkereste az V. Dalai Lámát, Ngawang Lobzang Gyachót (t. ngag dbang blo bzang rgya mtsho; 1617–1682), aki megígérte, hogy a területen egy templomot fognak felszentelni számukra.

A földmunkák során létrejött hatalmas mélyedésben idővel összegyűlt a víz és egy tó alakult ki benne. Ennek a szigetén kezdte meg az építkezést a Nagy Ötödik Dalai Láma, melyet utódja a VI. Dalai Láma, Changjang Gyacho (t. tshangs dbyangs rgya mtsho, 1683–1706) fejezett be, illetve a későbbi reinkarnációi fejlesztettek tovább, illetve használtak. A XIV. Dalai Láma, Tendzin Gyacho (t. bstan 'dzin rgya mtsho, 1935–) visszaemlékezése szerint, fiatal korában gyakran nézte távcsövével a Potala palota tetejéről a szentélyt, de száműzetésbe vonulása előtt egyszer sem tudta meglátogatni, így csak utólag tudta meg mestereitől az mit is rejt magában. A templom első két szintjét főleg nágákkal kapcsolatos falképek díszítik. A titkos harmadik szinten található egy kisebb terem, amelyet a dalai lámák saját meditációs elvonulóhelyként használtak. Ennek a szobának a falain több nagyméretű, magyarázó szövegekkel kiegészített falfestmény található. Példaként említve Padmaszambhavát tanítványaival, a bardó állapotokat és a megszabadulás legmagasabb szintű dzogchen (t. rdzogs chen) gyakorlatait mutatja be.

Ezeket a történelmileg, kultúrtörténetileg, művészeti és a meditációs praxis szempontjából is figyelemre méltó falképeket szeretném bemutatni, kiemelt figyelmet fordítva a jelenben rejlő „Nagy Tökéletesség” felismerését elősegítő módszereket illusztráló részletekre.

VÉGSŐ GERGŐ: *Buddhista tanítások integrációja a modern nyugati oktatásban*

A történelmi Buddha tanítványai szigorú fogadalmakat tettek, az élethez legszükségesebb dolgokon kívül mindent megvontak maguktól. Az önként vállalt egyszerű, céltudatosan erkölcsös életforma, a szellemi gyakorlatok előkészítő, a sikeres és tartós szellemi összeszedettségnek pedig elengedhetetlen elemei voltak.

KELET FELÉ KONFERENCIA

A XX. század hajnalán az európai polgárság körében a reformmozgalmak új távlatokat nyitottak az életmódbeli választások tekintetében. Az azóta eltelt bő évszázad folyamán ezen kezdeményezések egy része törekedett megőrizni a tanításokat eredeti formájukban, így alakultak az első buddhista közösségek, majd később kolostorok számos nyugati országban. Más esetekben, a tanítások szakrális tartalmát, vagy azok egy részét elhagyva, a modern ember életmódjának, és lehetőségeinek korlátait figyelembe véve olyan új rendszerek honosodtak meg világszerte, mint a Goenka-féle Vipassana, vagy a Mindfulness mozgalom.

Felmerül a kérdés, beilleszthetőek-e bizonyos, akár erkölcsstani, akár meditációs elemek ebből a kulturális örökségből a hagyományos nyugati oktatási modellekbe? Ebben a munkában konkrét példák bemutatásán keresztül vizsgáljuk a témát.

Először kiemeljük a buddhizmus nyugati elterjedésének azon vonatkozásait, amelyek kézzelfogható eredményekkel szolgáltak az új eszmékkel ismerkedőknek.

Ezután röviden áttekintjük az információs társadalom által támasztott kihívásokat, amelyekre a klasszikus oktatási modellek nem képesek hatékonyan reagálni. Azokat a területeket keressük, amelyeken hasonló célok fogalmazódnak meg a (köz)oktatásban és a meditációs praxisban. Forrásul veszünk klasszikus buddhista hitoktatásban szerzett tapasztalatokat, és betekintünk a vallási vonatkozást elhagyó, alkalmazott meditációval dolgozó kísérletekbe is.

A fentiekből levezetve, célunk egy jövőkép felvázolása, amelyben hatékony párbeszéd alakul ki a jól szervezett nyugati oktatási modellek, és az egymástól is gyakran különböző, mégis ugyanazt a Tant hirdető buddhista rendszerek között.

POLITIKA ÉS TÁRSADALOMTUDOMÁNY

URBÁN-SZALONTAI ALEXANDRA ESZTER: *Nemek közötti egyenlőtlenségek a harmadik demokratikus átmenet országában – A háztartási munkamegosztás Koreában és Magyarországon 1990-ben és 1987-ben*

Korea és Magyarország - földrajzi és kulturális távolságuk ellenére - több hasonlóságot is mutat történelmi örökségében, kulturális hagyományaiban, valamint társadalmi és politikai hátterében. Mindkét ország az 1980-as évek végén élte át a demokratikus átmenetet, mely a diktatórikus rendszer végét jelentette, és hosszú távú hatással volt mindkét társadalomra. Korábbi kutatások összefüggésbe hozták a demokráciát illetve a demokratizálódást a nemek közötti egyenlőséggel, azonban ezek a vizsgálatok jellemzően a makrogazdasági mutatókra, például a női munkaerőpiaci részvételére vagy a parlamenti képviselő arányára fókuszáltak. Kiemelték

KELET FELÉ KONFERENCIA

a demokrácia és olyan általános értékek kapcsolatát is, mint a poszt-materializmus, mely átvittén szintén hatással van a nemi szerepekről alkotott elképzelésekre. A liberális demokrácia hagyományaihoz híven azonban, ezek a tanulmányok erős határvonalat vontak a közélet és a magánszféra között. Ez az elválasztás nagyban figyelmen kívül hagyta azt a tényt, hogy a nők esetében a háztartási sféra is politikai kérdés: a nők kettős terhe összefügg közéleti szerepvállalásukkal (vagy annak hiányával), és fordítva.

Történelmileg Koreát és Magyarországot egyaránt a hagyományos nemi szerepek, és a férfi kenyérkereső modell jellemezte: Koreában a patriarchális neo-konfucianus ideológia, míg Magyarországon a konzervatív katolikus örökség hatott erőteljesen. A hosszú ideig tartó tekintélyelvű uralom - noha eltérő ideológiai dimenziók mentén - mindkét országban fokozta a nők háztartási szerepe, és növekvő munkaerőpiaci részvétele közötti konfliktust a 20. században. Az 1990-es évek környékén mindkét ország demokratizálódott, azonban harminc évvel később úgy tűnik, hogy a tradicionális szerepek továbbra is nagy hatással vannak a családi és személyes szférára.

A társadalmi változások lassan, és késleltetve hatnak a magánszférára, ezért fontos hogy azokat hosszútávú összehasonlító elemzésekben vizsgáljuk. Korea és Magyarország - az időmérés és különböző értékrendi kutatásokban való több, mint 30 éves részvételük révén - ideális erre. Ezen előadás ennek első lépésének bemutatására vállalkozik: azt vizsgálja hogy Korea és Magyarország honnan indult a demokratikus átmenet idején, ezzel kezdőpontot adva a két ország történeti meghatározottságú fejlődésének vizsgálatához. Nem csak a nemek közötti szerepeket érintő makro-szintű változókat, hanem az egyéni szintű, a családról és női szerepekről alkotott véleményeket is összehasonlítja a demokratikus átmenet hajnalán, illetve a magánélet perspektívájába helyezi azokat az 1990-es koreai, illetve az 1987-es magyar nemzetileg reprezentatív időmérés adatokon keresztül.

BATONAI ALEXANDRA: *India szuezi válság alatt betöltött mediátori szerepének nemzetközi megítélése*

A hidegháború során a Közel-Kelet szerepe a stratégiaileg fontos területek és az itt található olajkészlet miatt jelentősen felértékelődött. Európa Kelettel folytatott kereskedelmének szignifikáns része a Szezi-csatornán keresztül zajlott. Éppen ezért nem meglepő, hogy a csatorna 1956-os államosítása nemzetközi konfliktusba torkollott és a hidegháború egyik legforróbb pontjává vált. A szuezi krízis megoldásában az újonnan függetlenné vált, el nem kötelezett India jelentős mediátori szerepet töltött be. Az ország önreflexiójában magát egyfajta *antikolonialista*, imperializmus ellenes békefenntartóként tüntette fel. Mindazonáltal felmerül

KELET FELÉ KONFERENCIA

a kérdés, hogy mások hogyan értékelték India válság alatt betöltött diplomáciai szerepét? Előadásom ezt a kérdést járja körül egyiptomi, pakisztáni, szovjet, brit, amerikai és magyar perspektívából, ezzel kontrasztot állítva a konfliktusban direkt, vagy indirekt módon érintett államok eltérő attitűdjei között. A prezentáció primer források széles választékára támaszkodik, például korabeli folyóiratokra, amerikai külügyi jelentésekre, memorandumokra, politikusok levelezéseire, CIA dokumentumokra, és a Szovjetunió külügyminisztériumának titkos irataira. A módszertant illetően az elemzés során kvalitatív és komparatív analízist is végeztem. Míg előbbire azért volt szükség, hogy megvizsgáljam, hogy a szubjektív forrásokban mennyire vannak torzítások, milyen szándékkal íródhattak, és esetleg rendelkeznek-e bármilyen propagandisztikus céllal; addig az utóbbi módszert a különböző nézőpontok összehasonlításakor alkalmaztam. A kutatás historiográfiai jelentőségét az adja, hogy a szuezi válság szakirodalmában eddig domináló esemény- és hadtörténeti megközelítés helyett egy új aspektusból tárja fel a történeteket, kifejezetten Indiára fókuszálva, így értékes adalékokkal szolgálhat mind a magyar, mind a nemzetközi tudományos élet számára.

TÖRTÉNELEM

MARÓT CSENGE ILONA: *Esztergom leírása egy 17. századi oszmán katona tollából – Ömer Derya mesznevi-jének 274 párverse alapján*

Esztergom vára a 16. és 17. század során számtalanszor cserélt gazdát, elhelyezkedéséből adódóan kulcsfontosságú szerepe volt a Bécs felé terjeszkedő törökök és a területeiket védő magyarok és osztrákok szemében egyaránt.

Előadásomban egy 1609-es keltezésű oszmán-török kézirat részletét mutatom be, amelynek átírásával és elemzésével foglalkozom. Ez a mesznevi formában íródott mű versbe szedve meséli el Esztergom 1605-ös ostromát egy szemtanú török katona, Ömer Derya nézőpontjából. Ám a több mint 2000 párversből álló munka nemcsak a háború elbeszélésére korlátozódik. Stílusa egyáltalán nem veretes, hanem egyszerű és közérthető. Műfaji besorolása nem egyértelmű, a költemény nem tesz eleget a mesznevik formai követelményeinek sem, de nem sorolható kizárólagosan a *fethnamék*, vagyis egy bizonyos város vagy terület elfoglalásáról hírt adó levelek csoportjába sem. Ritmusa, nyelvezete és témái sokkal inkább egy elbeszélő költeményére (*destan*) vagy népdaléra (*türkü*) hasonlítanak.

A kézirat első fejezetei alapján megismerhetjük a korabeli Esztergomot és környékét tavasszal, a város felépítését, az Európa-szerte híres vízi kerék működését, vagy Vitéz János

KELET FELÉ KONFERENCIA

studiológjának kinézetét. Derya művének ide vonatkozó fejezetét összevetem Evlia Cselebi Esztergomról szóló útleírásával. Habár Cselebi Ömer Derya után fél évszázaddal járt Esztergomban, mégis apja elbeszélései alapján megírta a város és a korábbi ostrom történetét. Utazásai többi részét pedig a maga tapasztalatai révén meséli el az olvasónak. Ezekre a sorokra támaszkodtam én is az összehasonlító munka során. Főként azokkal az eseményekkel, épületekkel, személyekkel vagy helyszínekkel foglalkozom, melyek mindkét műben megtalálhatók, vagy utalás történik rájuk.

GEZER ŞEYMA: *A nők szerepe a krími tatár nemzeti mozgalomban*

A Krím-félszigeten a 19. század folyamán a krími tatárok értelmiségének egyik kiemelkedő alakja, Ismail Gaszprinszkij vezetésével egy újszerű oktatáspolitikai irányzat bontakozott ki, mely új távlatokat nyitott a nők előtt, hogy aktív szereplőkké válhassanak a nemzeti és politikai küzdelmekben. Ismail Gaszprinszkij lánya, Sefika Gaszprinszkij által, a Tercüman újság mellékleteként kiadott „Alem-i Nisvan” című folyóirat – melynek kiadását 1906-ban kezdték meg – az első konkrét lépések egyike volt a nők nevelésének és szerveződésének előmozdításában. Olyan elismert személyiségek, mint Ayse Ishakova, Ilhamiye Tohtarova és Emine Sabarova, akik a Krími Női Bizottság létrehozásában is részt vettek, meghatározó szerepet játszottak mind a helyi, mind az országos választásokon, és a muszlim török világ első női képviselőiként örök nyomot hagytak a nemzeti gyűléseken. Azonban az elnyomás sötét időszakai, valamint az 1944-es deportálás súlyos visszafordulást jelentettek a nők közéleti tevékenységében; mindezek ellenére a nők titkos összejöveleteket szervezve aktívan hozzájárultak a nemzeti mozgalom folytatásához. A tanulmány központi hipotézise szerint a nők az oktatás, a szerveződés és a politikai részvétel révén a nemzeti mozgalom és a társadalmi fejlődés meghatározó szereplőivé váltak. A kutatás során történelmi dokumentumok és levéltári anyagok segítségével elemeztük Ismail Gaszprinszkij és lánya, Sefika Gaszprinszkij úttörő tevékenységét – többek között az első leányiskola megnyitásával és az „Alem-i Nisvan” folyóirat kiadásával –, melyek megnyitották az utat a nők számára a krími tatár nemzeti mozgalomban való aktív részvételhez. Továbbá megvizsgáltuk a dzsadicista (reformista) értelmiségiek a nők társadalmi helyzetéről alkotott elképzeléseit, áttekintettük az oroszországi török közösségek női mozgalmáról szóló szakirodalmat, és kvalitatív elemzési módszereket alkalmaztunk.

BALÁZS BENDEGÚZ BOLDIZSÁR: *Külföldi követek az Újasszír Birodalomban*

KELET FELÉ KONFERENCIA

A világtörténelem többi nagy birodalmához hasonlóan, az Újasszír Birodalommal kapcsolatban is, mind az utókor szemében, mind a saját magukról alkotott képben a katonai erő a legfontosabb aspektus; ez határozza meg a birodalmi propaganda fókuszát. A fennmaradt szövegek jelentős hányada a hódításokkal és a néha megkérdőjelezhető hitelességű haditettekkel foglalkozik. Egy ország azonban ma és akkoriban sem volt képes pusztán katonai képességeire hagyatkozva fennmaradni. Ehhez elengedhetetlen egy hatékony diplomáciai rendszer megléte. Ez részben kétségkívül – a viszonylag szűkösen rendelkezésre álló források okán is – egy kevésbé kutatott terület.

Jelen előadás az asszír diplomáciai rendszer egy fontos szereplőjével, az akkádul *šīrunak* nevezett követekkel, valamint a tőlük elválaszthatatlan, az asszír királyi udvar és az asszíroknak behódolt országok közötti diplomáciai kapcsolat egyik alapvető elemével, az akkádul *maddattunak* nevezett adónemmel foglalkozik. A *maddattu*-fizetés az asszír király iránti hűség egyik jele volt: vagy egy sikeres asszír hódítás után, vagy éppenséggel ezt megelőzendő kezdték fizetni. Abban, hogy a *maddattut* ki szállította el a király elé, hatalmas szórást látunk. Előfordul, hogy ezt a feladatot az adott állam uralkodója maga látta el, vagy egy asszír tisztviselő, de a legtöbb esetben követek töltötték be ezt a szerepet, így elsősorban a követek szerepének általános áttekintésére, továbbá a levélkorpuszból kiindulva a delegációk érkezésének és útvonalának problematikájának vizsgálatára kerül sor.

NEMZETKÖZI KAPCSOLATOK

DROS BARNABÁS: *Magyarország és az Európai Unió összehasonlítása a Kínai Népköztársasággal való kapcsolataik alakulását tekintve 2012 és 2023 között*

Az utóbbi másfél évtizedben jelentős változások mentek végbe a nemzetközi rendszerben: Kína külpolitikája érezhetően módosult, az EU több szempontból átalakult, és Magyarország gazdasági felzárkózása is jelentős lendületet kapott. A felek közötti viszony feltárása érdekében a kutatás azok külkapcsolatait vizsgálja, így a kutatási kérdésem a következő: 2012 és 2023 között milyen úton haladtak Magyarország, továbbá az Európai Unió kapcsolatai a Kínai Népköztársasággal s ezek milyen okból, mely esetekben és időszakokban keresztezték egymást vagy tértek el? Ehhez hipotézisek mentén vizsgáltam, hogy Magyarország és az EU jelentősen különbözőek-e a Kínával való kapcsolataikat tekintve, továbbá azt, hogy Magyarország és az EU méretbeli és a nemzetközi térben való súlybeli különbségei állnak-e a döntések mássága mögött vagy éppen azt, hogy a nemzetközi rend változásai befolyásolják-e a kapcsolatok

KELET FELÉ KONFERENCIA

alakulását. A kutatás lefolytatásához a nemzetközi tanulmányok és az abban foglalt biztonsági tanulmányok, kiemelten a koppenhágai iskola vizsgálati elvei szolgáltak segítségül. Az elemzett dokumentumok közé tartoznak nemzetközi szerződések, kormányzati dokumentumok, újságcikkek és statisztikai adatok, amelyeket objektív szempontból, nemcsak az észak-atlanti, hanem kínai források figyelembevételével dolgoztam fel. A feldolgozott források alapján jól kirajzolódnak a főbb motivációs tényezők, amelyek valójában képezték és formálták a kapcsolatokat meghatározó döntéseket.

FARKAS DIÁNA FRUZZSINA: *A Shuji jiang dangshi gushi (A főtitkár a párt történetéről mesél) című animációs sorozat szerepe Xi Jinping politikai kommunikációjában*

Az elmúlt évtizedben vizuális fordulat következett be a Kínai Kommunista Párt (KKP) politikai kommunikációjában, különösen Xi Jinping vezetése alatt. A történelmi narratívák formálásának egyik eszköze a Shuji jiang dangshi gushi (A főtitkár a párt történetéről mesél) című animációs sorozat, amely a párt történetének kulcsfontosságú alakjait és eseményeit dolgozza fel. Előadásom célja, hogy elemezzem, milyen vizuális és narratív stratégiákkal erősíti ez a sorozat a legújabb, 2021-es hivatalos párttörténeti értekezést, és hogyan illeszkedik Xi Jinping történelmi narratívájába.

Módszertanilag a vizuális diskurzuselemzés és a történelmi összehasonlító elemzés kombinációját alkalmazom. A kutatás során kiemelten vizsgálom azokat az epizódokat, amelyek olyan kulcsfigurákat mutatnak be, mint Jiao Yulu és Mao Xianglin, valamint a történetekben megjelenő ikonográfiát, kompozíciós technikákat és színvilágot. A narratívaelemzés arra világít rá, hogy a történelmi események bizonyos elemei kiemelésre, míg mások elhallgatásra kerülnek – például a Nagy Ugrás előidézte ökológiai problémák háttérbe szorítása.

Az előadás arra is kitér, hogy a történelmi események és hősök felemelkedésének bemutatásával miként formálható a társadalmi emlékezet és a nemzeti identitás. Az elemzés célja, hogy hozzájáruljon a politikai kommunikáció kulturális és regionális sajátosságainak mélyebb megértéséhez, különösen a keleti és nyugati paradigmák közötti eltérések fényében. Ezáltal az előadás betekintést nyújt abba, hogyan használható a történelem újraírása a politikai üzenetek hatékony terjesztésére, és megvilágítja, milyen módon válik a xuanchuan – azaz a kínai propagandaértelmezés – a modern kínai identitásformálás egyik kulcsfontosságú eszközévé.

LÉDIG DÁVID: *Kora-újkori japán tudományok Jezsuita szemmel*

KELET FELÉ KONFERENCIA

1549-ben Xavéri Szent Ferenc vezetésével Kyūshūra érkeztek a jezsuita hittérítők, ezzel kezdetét vette a Jezsuita Rend missziója Japánban, amely egészen az 1630-as évekig működött az országban. A jezsuiták hittérítő missziója szolgált az első állandó és tartós kulturális és tudományos kapcsolatként Európa és Japán között. A szigetországban töltött majdnem egy évszázad során a jezsuita szerzetesek elsőkézből ismerték meg a japán kultúra számos aspektusát, beleértve a tudományos és művészeti ismereteket. Ezeket a jezsuiták kiterjedt adminisztrációs hálózatuknak köszönhetően hatékonyan közvetítették Róma és egész Európa felé. Előadásomban a jezsuiták által lejegyzett, megismert és továbbított japán tudományos és művészeti tudást kívánom bemutatni a fennmaradt jezsuita szöveges és műtárgyi források alapján. A források között Xavéri Szent Ferenc, Joao Rodriguez „Tçuzu”, Alessandro Valignano leveleit, jelentéseit és tanulmányait találjuk, akik elsősorban személyes tapasztalataikat, illetve Valignano esetében a misszionáriusok jelentéseiből szerzett tudást vetették papírra. A jezsuiták maguk is hozzájárultak a japánok világról alkotott tudásához, az általuk alapított és fenntartott iskolák által, amelyekben az Alessandro Valignano által összeállított tananyagból, elsősorban európai tudást (latin nyelv, irodalmi, teológiai, filozófiai ismeretek) sajátíthatták el a hallgatók, ugyanakkor a japán nyelv oktatására sem került elhanyagolásra. Ezen iskolák célja a keresztény világnézetet ismerő, de japán fiatalok nevelése volt, akik később hozzájárulhattak a kereszténység és a jezsuita misszió sikeréhez Japánban.

A jezsuita misszió tehát egy kétirányú tudás és ismeretanyagkövetítő csatornaként szolgált a kora-újkori Európa és Japán között, amelynek vizsgálata lehetővé teszi az európai-japán kapcsolatok kezdetének részletesebb megismerését, amely hozzájárulhat a modern kapcsolatok szorosabbra fűzéséhez is.

PAVLICSEK PATRIK: *Mérlegre tett hegemonia: Meddig tarthat ki az USA ereje a BRICS-szel szemben? – Az amerikai össznemzeti erő összehasonlítása a 21. század első évtizedeiben*

2024. január 1-től négy taggal bővült a Brazíliát, Oroszországot, Indiát, Kínát és Dél-Afrikai Köztársaságot tömörítő BRICS, 2024. október 24-én pedig további 13 ország kapott meghívást a szervezetbe megfigyelő státusra. A 2024-es csúcstalálkozó egyik kiemelt témája volt egy alternatív nemzetközi pénzügyi rendszer felállítása, amelyet a nemzetközi szakértők sok esetben az amerikai dollár alapú rendszer kihívójaként értékeltek, újabb nyilvánvaló jelét azonosítva az Egyesült Államok korábbi hegemoniájának további forgácsolódásának. Az össznemzeti erő (Comprehensive National Power, CNP) terén folytatott doktori kutatásaim megkerülhetetlen szereplője mind az USA, mind a BRICS tagállamok, így jelen kutatásom

KELET FELÉ KONFERENCIA

központi kérdése, hogy fentebbi aktorok egymáshoz viszonyított ereje miképp alakult 1999 és 2020 között, ezzel választ keresve arra a kérdésre, hogy alternatív, komplexebb számítási módszerek alapján is azonosítható-e meghatározó mértékű súlyeltolódás a világpolitika nagyhatalmai között. A méréshez a Fukujima modell Ray S. Cline súlyozással modifikált kalkulálása kerül felhasználásra, amely a vizsgált országok természeti kapacitásait, gazdasági, katonai, belpolitikai és diplomáciai értékeit modellezi normált térben értelmezett 24 részpontrendszerben a vizsgált időszakban mért maximum értékekhez viszonyítva a Worldbank és társintézményei által összesített statisztikai mutatók, indikánsok alapján. A kvantitatív számítás eredményei megállapíthatóvá teszik, hogy a BRICS országok és az USA összesített kapacitásai, hogyan változtak egymáshoz viszonyítva, illetve a fő értékcsoportok összevetése alapján mely területeken feltételezhető stratégiai jelentőségű és meghatározó mértékű versenyképességi különbség, illetve a nemzetközi szervezeten belül megfigyelhető-e meghatározó átrendeződések kapacitások terén. Jelen kutatás hipotézise, hogy az Egyesült Államok a 2008-09-es gazdasági világválságot követő időszakban folyamatos gyengülést produkált a BRICS országok erősödésével párhuzamosan, azonban továbbra is globális vezető erőként kell értékelni.

TÖRÖK IRODALOM

ROSTÁS SZANDRA: *A „Kırān-ı Habeşı” című perzsa mű második kötetének oszmán török fordításáról*

Az Oszmán Birodalom korai időszakában a perzsa nyelv nagy hatással volt a kultúrára és az irodalomra, főként az udvari költészetben és a történetírásban. Hosszú ideig ez volt az irodalmi és diplomáciai nyelv, amelyet a közigazgatásban és az oktatásban is használtak. A 15. század végétől azonban az oszmán török nyelv egyre fontosabbá vált az irodalomban, és megkezdődött a perzsa művek törökre fordítása. Ez a folyamat a 16. században, I. Szulejmán uralkodása alatt csúcspontot ért el, amikor az oszmán-török mind az irodalomban, mind az államigazgatásban meghatározó szerepet kezdett el kapni. A perzsa és arab irodalom klasszikus műveinek törökre fordítása nemcsak a tudás, hanem a kulturális örökség átvitelét is lehetővé tette. Az oszmánok a fordításokkal erősítették tekintélyüket a muszlim világban, miközben növelték a török nyelv és kultúra presztízsét.

Egy ilyen fordítási folyamat részeként lehet értelmezni a kutatásom tárgyául szolgáló *Kırān-ı Habeşı* is. A művet Abu Tahir Tartūsī Muḥammad ibn Hasan perzsa szerző írta a 12. században, és a 16. században készült hozzá három kötetes oszmán-török fordítás. Jelen

KELET FELÉ KONFERENCIA

tanulmányom a második kötetre összpontosít. Yasemin Bulut 2009-ben, két kézirat alapján, az első kötet fordításáról írt doktori disszertációt, azonban a második kötet latin átírása és fordítása – tudomásunk szerint – még nem készült el. Az 1511-es keltezésű kézirat az Uppsali Egyetem Könyvtárában található. Fordítójának és másolójának személye nem ismert. Nesih stílusú arab írással készült, amely tiszta, jól olvasható, esztétikus.

Előadásomban a *Kirān-ı Habeşî* oszmán török fordításának jelenleg ismert kéziratait mutatom be, majd részletesen elemzem a kézirat nyelvi sajátosságait. A kézirat nyelvének vizsgálata alapján arra a következtetésre lehet jutni, hogy a fordító vagy másoló valószínűleg vidéki származású volt, mivel a szövegben több érdekes nyelvtani és helyesírási sajátosság figyelhető meg, amelyek néha következetesek, néha következetlenek.

DAMLA SAYGILI: *18th-Century Ottoman Social Life in a Poetry Collection: Professions*

Literary works reflect the spirit of the era in which they were composed, the cultural codes of the society that produced them, and the contemporary reality of their time. This influence is also evident in classical Turkish poetry, which is characterized by its meticulously defined internal and external structures. Throughout the centuries, Ottoman poets have constructed their works based on specific poetic forms, meters, rhymes, and redifs. They adorned the content of their poetry with imaginative elements drawn from Islamic-Iranian mythology, various Islamic references, and tales or legends (Kut, 2000; 169). Although this shared material has been repeated over the centuries, certain metaphors were influenced by the contemporary realities of their time and were integrated into the signifying universe of classical Turkish poetry. Professions serve as a significant guide for researchers conducting studies on Ottoman contemporary reality. As seen in Islamic stories and texts, professionals were deeply respected by society, from the lowest to the highest social classes. This respect led many Ottoman sultans, unlike Western rulers, to specialize in a particular profession. The aim of this study is to explore how professions in 18th-century Ottoman social life are reflected in classical Turkish poetry and how they are addressed in these poems. The research focuses on the ghazals (lyric poems) found in *Mecmûa-i Eşâr* (poetry collection) registered as number 3523 in the Rare Works Collection of the İstanbul Üniversitesi Library. This manuscript holds significance as it has not yet been published and contains poems that are not included in the poets' divans (collected poems). The professions mentioned in the ghazals found between pages 52b and 63A of the manuscript have been identified through content analysis. These professions have been categorized into themes based on the positive and negative figures they symbolize in the poetry. The results indicate that poets, while addressing professions in their poems, also incorporated

KELET FELÉ KONFERENCIA

concepts and objects related to the background of these professions to evoke aesthetic pleasure in the reader.

FEJES FERENC LÁSZLÓ: *Metalepszis İhsan Oktay Anar Efrâsiyâb'ın Hikâyeleri című regényében*

A török író İhsan Oktay Anar egyik legsikeresebb műve, az *Efrâsiyâb'ın Hikâyeleri* (magyarul megjelent *Efrasiyab történetei* címen) 1997-ben látott napvilágot. Jelen előadás célja a regény narratológiai szempontú vizsgálata, különös figyelmet szentelve a metalepszis narratív jelenségének.

A *metalepszis* kifejezés narratológiai értelemben az elbeszélés szintjeit egymástól elválasztó határok áthágását jelenti. Minden narratív tevékenység két különböző szintet feltételez: az elbeszélés alanyáét, illetve tárgyáét. Beágyazott, elbeszélésen belüli elbeszélés esetén több szint különböztethető meg. A metalepszis ezen szintek egymással való szokatlan kölcsönhatása. Ilyen az, amikor Julio Cortázar *Összefüggő Parkok* című novellájában a regényhős meggyilkolja olvasóját, de az is, amikor Woody Allen *A Kugelmass epizód* című művének irodalomtanára viszonyba kezd Flaubert Bovarynéjével. Ezek a – látszólag minden logikának ellentmondó – határátlépések a fikció sajátos logikai törvényeinek előtérbe hozásának egyik leghatékonyabb eszközei, melyek a kortárs irodalom megkerülhetetlen elemévé váltak.

Az *Efrâsiyâb'ın Hikâyeleri* cselekményének központi eleme a főszereplő nagyapó és a Halál közti játék: történeteket mesélnek egymásnak, és amíg tart a játék, a főszereplő nem kerül a másvilágra. Ez az *Ezeregy éjszaka meséire* kísértetiesen hasonló formula szolgáltat lehetőséget a metalepszisre: a két szereplő saját világának elemei keverednek az elmesélt fantasztikus történetek világáival. Ezzel a művön belüli metaleptikus viszonyal párhuzamosan az író alakja is megjelenik a regényben, így összekötve azt a való világgal. A két jelenséget Genette, Nelles, Ryan és Alber metalepszissel kapcsolatos elméleti munkáinak segítségével vizsgálom.

Az előadás során a metaleptikus elemek regénybeli szerepének textuális elemzésén túl megkísérlem a tágabb irodalmi kontextus, vagyis a posztmodern irodalomelmélet és -gyakorlat, az orientalista diskurzus és a kortárs török regény poétikájának keretében értelmezni a jelenséget.

KELET FELÉ KONFERENCIA

BELSŐ-ÁZSIA

SEBESTYÉN BLANKA: *Hagyomány és modernitás: az esztétikum és a mongol nemzeti identitás találkozása a globalizáció korában*

Jelen előadás az esztétikum és a mongol nemzeti identitás vizsgálatára összpontosít, különös tekintettel a téma elemzésére a globalizáció vonatkozásában. A kutatás célja, hogy feltárja a témakör kulturális és társadalomtudományi jelentőségét, valamint annak hatását a mongol divatipar fejlődésére. A téma újszerű megközelítésben, a hagyományos filológiai szövegfeldolgozás módszertanának alkalmazásán túl, számos új értelmezést is megkíván. A források feldolgozása során elengedhetetlen az összehasonlító módszertan alkalmazása. A hagyomány és a kitalált hagyomány, a nemzeti identitás és a kitalált nemzeti múlt szembeállítása nagyon aktuális társadalmi, politikai és kulturális jelenség. Kutatásom újszerűsége abban nyilvánul meg, ahogy a témát a modern élet kontextusában elhelyezem.

A mongol divatszakmához és ruhaipari vállalatokhoz kapcsolódó írott és szóbeli források felvetnek olyan kérdéseket, melyek nemzetközileg is időszerű, kiemelt figyelmet igénylő problémák, többek között a fenntartható fejlődést, az ember és a természet viszonyának problematikáját, az identitás és a „kitalált nemzeti múlt” kérdéskörét és a nemzeti identitás és a globalizáció szembeállítását. Bár napjainkban a városi mongol férfiak is egyre inkább hangsúlyt fektetnek a megjelenésre, a szépségre való törekvés történelmileg a női mongol identitás központi eleme volt. A kortárs mongol nők megjelenésükkel és szépségükkel egyszerre szimbolizálják és folyamatosan formálják, alakítják a különböző értékrendeket, ezzel is hozzájárulva a nemzeti identitás és az esztétikai értékek folyamatos fejlődéséhez és megújulásához.

A tradíciók tekintetében a mongol hagyományos ruházat legfontosabb alappillére, a *dēl* [halha дээл], nem csupán a nemzeti identitás kifejezésében játszik fontos szerepet, hanem gyakran élénk színvilágával, mintázatával és gazdagon díszítettségével a szépség reprezentálásában is egyaránt. Bizonyos díszminták és elemek jelentősége is számottevő a mongol kultúrában a nemzeti identitás szempontjából, hiszen a mongol nép a mai napig erős nemzeti öntudattal rendelkezik. A mongolok számára a *xē ugalj* [halha хээ угалз], mint a hagyományos mongol ornamentika és mintakincs, egyfajta identitásmarkerként funkcionál. Azonban egy olyan újkeletű viseleti darab, mint például a szájmaszk, szintén kiválóan reprezentálhatja a nemzeti identitást. A maszkdivat a Covid-19 járvány idején érte el csúcspontját, amikor a maszkok nemcsak egészségügyi védőfelszerelésként, hanem reklámfelületként és az identitás kifejező eszközeként is funkcionáltak.

KELET FELÉ KONFERENCIA

Az előadás a fenti tematikából mutat be esettanulmányokat.

MEGYESI ZOLTÁN: *Az orhoni feliratok történelmi kontextusa*

Az egyik legkorábbi türk rovásírási emlék, a Tonjukuk-sztélé elkészülése mögött egy jól megfontolt politikai motivációt sejtethetünk. A 716-ban lezajlott erőszakos hatalomátvételt követően kegyvesztetté vált Tonjukuk szeretett volna visszakérülni a birodalom vezetői közé, éppen ezért az általa összeállított felirat az elitet volt hivatott meggyőzni rátermettségéről és a második kaganátus megalapításában játszott kiemelkedő szerepéről. A Köl tegin és Bilge kagán feliratok esetében azonban teljesen más a helyzet. Mivel mindkét sztélé egy halotti emlékhely részeként készült, itt nem feltételezhető a Tonjukuk felirathoz hasonló politikai motiváció. Mégis számos hasonlóság figyelhető meg e három szöveg között.

Előadásomban egy olyan saját hipotézist mutatok be, amely nem pusztán magyarázatot ad a hasonlóságokra, hanem rávilágít a feliratok hatalmi célokra túlmutató vallási szerepére is, hiszen már a Tonjukuk-sztélé által megformált narratíva alkalmas lehetett arra, hogy megalapozzon egy a politikus-hadvezér személyéhez kötődő későbbi kultikus tiszteletet. A kínai *Jiù tángshū* 舊唐書 világosan tájékoztat minket arról, hogy a türkök az általuk nagyra tartott, sikeres hadvezérek számára szentélyt építettek haláluk után. Létezhetett tehát egyfajta intézményesített kultusz, de ez feltételezhetően nem járt automatikusan minden politikai vezetőnek.

Az orhoni feliratok elsősorban a törzsi arisztokráciát akarták meggyőzni arról, hogy mind Köl tegin, mind pedig Bilge kagán méltóak arra, hogy haláluk után kultikus tiszteletben részesítsék őket. A szövegek azért voltak kifejezetten fontosak, mert ez a két kiemelkedően jelentős politikai szereplő több szempontból is megosztó személyiség lehetett és nem volt egyértelmű, hogy a türk birodalmi elit rituális keretek között őrzi majd emléküket. Mivel az elhunyt vezetőkhez kapcsolódó kultuszokról rendkívül kevés írásos forrás áll a rendelkezésünkre, ezért a hipotézisemet alátámasztására régészeti bizonyítékok is felhasználóok.

ALKONYI ZALÁN: *A közép-ázsiai nacionalizmusok fellángolása a Szovjetunió széthullásának idején*

A nacionalizmus szerepének hangsúlyozása a Szovjetunió széthullási folyamatában egyre nagyobb figyelmet kapott a közelmúlt historiográfiájában. Az újabb kutatások (pl. Suny, Beissinger, Gerner, Plokhly) elsősorban az ukrán, balti és kaukázusi nemzeti mozgalmak jelentőségét emelik ki, miközben a közép-ázsiai tagköztársaságokban zajló nemzeti folyamatok vizsgálata háttérbe szorul.

KELET FELÉ KONFERENCIA

Ez a kutatás a közép-ázsiai nacionalizmusok szerepét elemzi a Szovjetunió dezintegrációjában, a peresztrojka (1985) kezdetétől a tagköztársaságok függetlenségének elnyeréséig (1991), valamint indokolt esetekben a korai posztszovjet konfliktusokig. Az előadás kiemelt figyelmet fordít arra, hogy e nacionalizmusok hogyan formálódtak a késő szovjet időszakban, milyen hatással volt rájuk a glasznoszty politikája, és milyen mértékben járultak hozzá az állami elit politikai stratégiáihoz.

A kutatás központi kérdése, hogy a közép-ázsiai nacionalizmusok milyen módon tértek el az ukrán, balti és kaukázusi példától, és milyen társadalmi, politikai és kulturális következményei voltak a reformfolyamatoknak. Elméleti keretként a nacionalizmuselméletek (pl. Anderson, Armstrong) és a Szovjetunió széthullásának historiográfiája szolgál, különös tekintettel a késő szovjet nacionalizmusok komparatív vizsgálatára.

A kutatás során kortárs szovjet és nemzetközi sajtóanyagra, valamint másodlagos orosz és angol nyelvű szakirodalomra támaszkodom. Kiemelt figyelmet kívánok szentelni a kazah, kirgiz, tadzsik, üzbég és türkmén tagköztársaságokban fellángoló etnikai konfliktusokra, beleértve az 1986-os alma-atai zavargásokat, a 1990-es kirgiz-üzbég összecsapásokat Osban, valamint a mesheti törökök elleni támadásokat Üzbegisztánban.

A kutatás célja, hogy kontextusba helyezze a közép-ázsiai nacionalizmus sajátosságait, feltárva, hogy az etnikai és politikai feszültségek miként járultak hozzá a Szovjetunió felbomlásához és a posztszovjet államok formálódásához, illetve, hogy a tituláris nemzetek elitjei, hogyan viszonyultak a népi indíttatású mozgalmak fejlődéséhez.